

Op weg met VVE

Pilot Voorschoolprogramma
Kaleidoscoop op
Kinderdagverblijven

Eindrapportage

Zeven kleine visjes
Zeven kleine visjes die zwommen naar de zee.
Moeder, ik ga niet mee.
er in de veez ouwe sloot
zee daar zwommen haaien en die bi'ten je.
blub, blub, blub, blub (2x)

Meine visjes die zwommen naar de zee.
zei de moeder, ik ga niet mee.
blijf liever in die veez ouwe sloot
kont in de zee daar zwommen haaien en die bi'ten je.
blub, blub, blub, blub, blub, blub (2x)

Vijf kleine visjes die zwommen naar de zee.
Moe, zei de moeder, ik ga niet mee.
Ik blijf liever in die veez ouwe sloot
Want in de zee daar zwommen haaien en die bi'ten je.
Blub, blub, blub, blub, blub, blub (2x)

Vier kleine visjes die zwommen naar de zee.
Moe, zei de moeder, ik ga niet mee.
Ik blijf liever in die veez ouwe sloot
de zee daar zwommen haaien en die bi'ten je.
blub, blub, blub (2x)

Op weg met VVE

Pilot Voorschoolprogramma
Kaleidoscoop op
Kinderdagverblijven

Eindrapportage

Colofon

Deze eindrapportage is tot stand gekomen door de samenwerking van de deelnemende partijen betrokken bij de pilot van Vroeg- en Voorschoolse Educatie op kinderdagverblijven *De Nachtegaal* in Amsterdam-Noord en *Mercator* in De Baarsjes. De partijen danken iedereen die meegewerkt hebben aan het tot stand komen van deze pilot en de eindrapportage.

Projectcoördinator

Thierry van der Weide (ICSadviseurs)

Deelnemende partijen

Stadsdeel Amsterdam-Noord

Brigitte van Teeffelen

tel. (020) 634 92 28

Stadsdeel De Baarsjes

Jutta Bartels

Alida Steur

tel. (020) 589 27 43

Nederlands Jeugdinstituut (NJI)

Rieke Evegroen

Nelleke Brandenburg

Ellen van Eersel

tel. (030) 230 68 71

Stichting Kinderopvang Noord-Holland (SKN)

Linda van der Knoop

Loes Kleerekooper

Dineke Woldringh

tel. (020) 494 93 93

Partou

Sandra Naaraat

Lya MacDonald

Mieke Rieder

tel. (020) 398 61 23

De volgende personen hebben eveneens meegewerkt

Roos Hoogendoorn

Gideon Alewijnse

Roos van Collem

Esther Rienks

Anke Jansen

Jolanda Pansier

Moniek Berger

Redactie

Thierry van der Weide en Alida Steur

Vormgeving

Odesign

Jaap Oostermann

Inhoudsopgave

	Colofon	2
	Leeswijzer	3
	Samenvatting	4
	Afkortingen	5
Hoofdstuk 1	Inleiding	6
Hoofdstuk 2	Doelstellingen van het project	8
	Organisatie en Werkwijze	8
	Evaluatie van de organisatie	8
Hoofdstuk 3	Projectactiviteiten	11
	Doelgroep, Instroom en Toeleiding	11
	Bezetting	12
	Oudercomponent	12
	Kindvolgsysteem	13
	Organisatiestructuur op gebiedsniveau	13
	Doorgaande leerlijn en Uitstroom	13
	Training in voorschoolprogramma's	14
Hoofdstuk 4	Conclusies	20
	Algemeen	20
	Conclusies per deelnemer	20
	Conclusies op de werkvloer	24
	Knelpunten en Aandachtspunten	26
Hoofdstuk 5	Kinderdagverblijven met VVE en de toekomst	29
	Welke keuzemogelijkheden zijn er?	29
BIJLAGEN		
Bijlage 1	Projectaanvraag	30
	Projectopzet en Projectplan	33
Bijlage 2	Samenwerkingsovereenkomst tussen projectpartijen	36

Leeswijzer

Deze rapportage is als volgt opgebouwd:

In Hoofdstuk 2 beginnen wij met het uiteenzetten van de oorspronkelijke doelstellingen van het pilot-project. Vervolgens beschrijven wij op hoofdlijnen de activiteiten die we uitgevoerd hebben. In Hoofdstuk 4 presenteren wij onze voornaamste conclusies.

Deze rapportage eindigt met enkele woorden over de keuzemogelijkheden voor de toekomst.

Samenvatting

Vanaf juni 2005 tot eind 2007 draait de pilot **VVE (Vroeg- en Voorschoolse Educatie)** in de kinderopvang. Deze pilot is opgezet door de Stadsdelen Noord en De Baarsjes in nauwe samenwerking met het **NJi (Nederlands Jeugdinstituut)** en later de kinderopvanginstellingen **SKN (Stichting Kinderopvang Noord-Holland)** en **Partou**.

De doelstellingen van het project zijn de volgende geweest:

- het (blijvend) vergroten van het aantal doelgroepkinderen per kinderdagverblijf;
- het ontwikkelen van instrumenten om de doorstroom van een VVE-kinderdagverblijf naar VVE-scholen zo groot mogelijk te laten zijn;
- het ontwerpen van een systeem van overdracht van kindgegevens;
- het realiseren van een werkbare organisatiestructuur op gebiedsniveau en stadsdeelniveau;
- ontwikkelen van de VVE-training KALEIDOSCOOP specifiek voor leidsters die werken in verticale groepen;
- het ontwikkelen van een infrastructuur voor het trainen van leidsters die instromen.

Nu bij de afronding van de pilot kunnen we concluderen dat deze op een aantal punten succesvol is gebleken en dat er ook zaken zijn die meer aandacht vragen van alle betrokkenen.

- **Het blijvend vergroten van het aantal doelgroepkinderen is afhankelijk van de samenwerkingsstructuur die er in de Stadsdelen is opgezet en van het voortdurend onderhouden van de netwerken.**
- **De ontwikkeling van instrumenten om de doorstroming naar de VVE-scholen is voortvarend opgepakt en zal ook een voortdurend aandachtspunt blijven.**
- **De overdracht van de kindgegevens zal plaatsvinden via het KOR, onderdeel van de methode KALEIDOSCOOP en via het elektronisch VVE-loket.**

Bovenstaande zaken kunnen alleen gerealiseerd worden met een organisatiestructuur in de stadsdelen waarbij regelmatig overleg en afstemming plaatsvindt. De overlegstructuren in de stadsdelen zijn hiervoor geschikt gebleken. Het NJi is erin geslaagd om een specifieke training op te zetten passend bij de groepsindeling van de kinderdagverblijven. De gevraagde infrastructuur voor het kunnen instromen van nieuwe leidsters zal opgepakt moeten worden door het Amsterdamse steunpunt VVE.

Het kinderdagverblijf is een geschikte plaats voor een VVE-programma en alle partijen willen hiermee doorgaan. Het is duidelijk geworden dat het onderwijs een andere samenwerkingspartner is dan een kinderdagverblijf met een marktgerichte oriëntatie. Het onderwijs is gericht op de ontwikkeling van kinderen en heeft daardoor een structuur waarin een VVE-programma kan worden ingepast. Kinderdagverblijven bieden ontwikkeling en verzorging aan in verticale groepen met andere leeftijden, waardoor extra inspanningen (overdracht, formatie) nodig zijn om geschikt te zijn als VVE-partner. Een bijkomend, maar niet onbelangrijk punt is de financiering van deze omslag.

Enkele aandachtspunten:

- de houding van locatiemanager en leidsters: deze is cruciaal bij de oudercomponent en bij de implementatie van het programma;
- ook is er op dit moment nog geen centraal systeem waarmee het doelgroepkind wordt geregistreerd en zo gevolgd kan worden tijdens de schoolperiode;
- de instroom en training van nieuwe medewerkers op de kinderdagverblijven: het VVE-programma moet een continuïteit zijn op de verblijven waardoor een optimaal effect wordt bereikt.

De keuze voor invoering van een VVE-programma in het kinderdagverblijf is op landelijk en gemeentelijk niveau volop in beweging. De pilot in Amsterdam geeft een duidelijk beeld welke winsten behaald zijn en waar de aandachtspunten liggen.

Afkortingen

VVE	Vroeg- en Voorschoolse Educatie
NJi	Nederlands Jeugdinstituut
SKN	Stichting Kinderopvang Noord-Holland
OKC	Ouder Kinder Centrum
SMI-indicatie	Sociaal-medische indicatie
DWI	Dienst Werk en Inkomen
KOR	Kind Observatie Registratie
EKD	Electronisch Kind Dossier

Inleiding

Vroeg- en Voorschoolse Educatie (VVE) legt de basis voor een goede ontwikkeling van alle kinderen. Een taalachterstand is de eerste en grootste hindernis die kinderen hiervoor moeten overwinnen. De afgelopen jaren zijn veel energie en middelen hierin geïnvesteerd en is het al veel kinderen gelukt om via de voorschool hun kansen in de maatschappij te vergroten. De Stadsdelen Noord en De Baarsjes hebben samen met het NJi het initiatief genomen om een pilot te starten in de kinderopvang om daar de VVE te introduceren. De pilot is uitgevoerd op twee kinderdagverblijven. Deze zijn geselecteerd op het aantal doelgroepkinderen dat op de verblijven komt. Deze eindrapportage beschrijft de opzet, de doelstellingen en de uitkomsten van de pilot.

Sinds begin 2005 hebben de Stadsdelen Amsterdam-De Baarsjes en Amsterdam-Noord, het NJi (voorheen NIZW), SKN en Partou hard gewerkt aan het inrichten van twee kinderdagverblijven met VVE. Dit betekent de invoering van het VVE-programma KALEIDOSCOOP. Dit programma is al eerder toegepast in de kinderopvang en het NJi wilde graag meewerken aan een verbreding van hun initiatieven. Regelmatig hebben alle partijen met elkaar overlegd om de voortgang door te spreken, problemen op te lossen of gewoon van gedachten te wisselen. Er is hard getraind, de leidsters hebben veel tijd en energie gestoken in het onder de knie krijgen van het programma en in de invoering op de werkplek.

Op 9 februari 2006 is de pilot '**Kinderdagverblijven met VVE**' officieel gestart tijdens een feestelijke bijeenkomst in kinderdagverblijf *De Nachtegaal*, in aanwezigheid van de toenmalige wethouder Aboutaleb.

Ondertekening Samenwerkingsovereenkomst

Op 9 februari 2006 is de start van de Kinderdagverblijven met voorschoolprogramma in Amsterdam officieel van start gegaan. Dit is gebeurd op een feestelijke bijeenkomst in kinderdagverblijf *De Nachtegaal*. Alle betrokkenen zijn aanwezig geweest: de kinderen, de leidsters, de managers, de ambtenaren, de trainers en ontwikkelaars, de portefeuillehouders, de wethouder en de pers.

Op deze middag hebben alle partijen hun handtekening gezet onder de samenwerkingsovereenkomst waarin de uitvoering bezegeld is (zie Bijlage 2). In deze overeenkomst zijn de rechten en plichten van alle partijen vastgelegd. Wethouder Aboutaleb heeft een inspirerende speech gehouden waarin hij de jonge samenwerking tussen stadsdelen over het IJ heen, tussen Kinderopvang en Onderwijs heeft geprezen. Hij heeft verteld over het belang van de Voorschool en het zoeken van aansluiting bij alle partijen in het veld. De inspirerende middag hebben we afgesloten met een Kaleidoscopisch spel en met lekkere drankjes en taart.

Over KALEIDOSCOOP

KALEIDOSCOOP is een educatief programma voor peuter- en kleutergroepen. Het programma richt zich op de brede ontwikkeling van jonge kinderen, met speciale aandacht voor hun taalontwikkeling. KALEIDOSCOOP is gebaseerd op de Amerikaanse methode High/Scope. In 1962 is dit programma onder de bezielende leiding van David Weikart gestart in Ypsilanti met als doel: het vergroten van de (onderwijs)-kansen van kinderen en jongeren uit de armste buurten. In 1994 is het High/Scope programma verder ontwikkeld door Averroès en aangepast aan de Nederlandse situatie. Na een experimentele periode van enkele jaren wordt KALEIDOSCOOP nu, onder meer in het kader van de Voorschool, door het NJi in veel gemeenten uitgevoerd. Voor KALEIDOSCOOP is een eigen internetsite ontwikkeld.

Op www.kaleidoscoop.org staat achtergrondinformatie en informatie over het starten van een Kaleidoscoop-groep.

Doelstellingen van het project

Zowel Stadsdeel Amsterdam-Noord als Stadsdeel De Baarsjes willen zoveel mogelijk activiteiten ontwikkelen om de doelgroepkinderen te bereiken die te maken hebben met een taalachterstand. De *voorschool* is hiervoor het gedegen middel, maar ook op kinderdagverblijven zitten steeds vaker kinderen die tot de doelgroep behoren. Kortom: **door het voorschoolprogramma op een kinderdagverblijf aan te bieden, kunnen de doelgroepkinderen op het kinderdagverblijf worden bereikt.**

De doelstellingen van het project zijn de volgende geweest:

- **het (blijvend) vergroten van het aantal doelgroepkinderen per kinderdagverblijf;**
- **het ontwikkelen van instrumenten om de doorstroom van een VVE-kinderdagverblijf naar VVE-scholen zo groot mogelijk te laten zijn;**
- **het ontwerpen van een systeem van overdracht van kindgegevens;**
- **het realiseren van een werkbare organisatiestructuur op gebiedsniveau en stadsdeelniveau;**
- **ontwikkelen van de VVE-training KALEIDOSCOOP specifiek voor leidsters die werken in verticale groepen;**
- **het ontwikkelen van een infrastructuur voor het trainen van leidsters die instromen.**

In Bijlage 1 zijn de voornaamste delen van de projectaanvraag (de aanvraagbrief en de projectopzet) opgenomen.

Organisatie en werkwijze

Voor de uitvoering van het project is gestart met de formering van een stuurgroep, bestaande uit gemandateerde vertegenwoordigers van de deelnemende organisaties (managers, ambtenaren projectleiders). De stuurgroep is regelmatig bijeen geweest onder leiding van de projectcoördinator, die door de stadsdelen is benoemd.

Onder de stuurgroep heeft een werkgroep onder leiding van de projectcoördinator geopereerd. De leden van de werkgroep hebben zich gezamenlijk ontfermd over de actiepunten. In de werkgroep zaten de hoofden van de kinderdagverblijven, de beleidsmedewerkers VVE van de beide stadsdelen en de projectcoördinator. Het projectplan is uitgewerkt in een plan van aanpak met bijbehorend tijdpad. Zo is duidelijkheid geschapen over ieders taken en verantwoordelijkheden.

Vanaf het begin was duidelijk, dat de financiën het grootste struikelblok vormden voor het behalen van de projectdoelen: de toegekende stedelijke subsidie betrof immers financiering voor slechts vier coördinatie-uren per week. Deze uren waren niet voldoende voor een optimale uitvoering van de pilot. Gaandeweg het project is gebleken dat dit een zware wissel heeft getrokken op de inzet van betrokken ambtenaren en locatieleiding omdat zij de projectwerkzaamheden hebben uitgevoerd naast hun gewone werk. De projectcoördinator is wegens andere werkzaamheden gestopt in januari 2007. Daarna heeft een nieuwe projectcoördinator het overgenomen.

Gedurende het project zijn stelselmatig alle doelstellingen aan de orde geweest. Uiteraard hebben onderwerpen die vooral in de beginfase relevant zijn in eerste instantie prioriteit gekregen (bijvoorbeeld de instroom) en is de focus van de aandacht daarna naar andere onderwerpen verschoven, zoals de uitstroom en de oudercomponent.

Evaluatie van de organisatie

Zowel in de werkgroep als in de stuurgroep is de samenwerking goed en prettig verlopen, er is hard gewerkt met elkaar. Door de personele wisselingen bij zowel kinderdagverblijf *De Nachtegaal* als kinderdagverblijf *Mercator* heeft het project een klein beetje vertraging opgelopen, maar deze is door de nieuwe verantwoordelijke locatieleiding voortvarend opgepakt. Zij hebben zich de materie snel eigen gemaakt. Ook de wisseling van de projectleiding heeft weinig tot geen gevolgen voor het pilot-project gehad.

Kinderdagverblijf Mercator

Mercator behoort tot de organisatie Partou. Partou-kinderopvang beschouwt zichzelf als partner in de opvoeding van de kinderen die aan haar zorg zijn toevertrouwd. Zij bieden opvang voor alle kinderen, ongeacht hun afkomst of achtergrond. Onder Partou vallen zo'n veertig kinderdagverblijven, waarvan het merendeel in Amsterdam. *Mercator*, in Stadsdeel De Baarsjes, is een kinderdagverblijf met drie verticale groepen. De leeftijd van de kinderen is van nul tot en met vier jaar. Het kinderdagverblijf bestaat sinds 2003. Het kinderservicecentrum is gefinancierd met Urbangelden en is opgezet als ondersteuning voor ouders die een toeleidingstraject volgen richting arbeidsmarkt. Elke groep telt maximaal twaalf kinderen met twee leidsters. De leeftijdsopbouw van de groepen is conform de normen van de Wet Kinderopvang.

De keuze van een verticale groep is gebaseerd op de keuze om zoveel mogelijk de gezinssituatie na te bootsen. Daarbij zijn de verschillende leeftijden van belang. Er wordt veel aandacht gegeven aan taalontwikkeling; daarom wordt er consequent Nederlands met de kinderen gesproken. Op *Mercator* is gekozen voor het profiel 'Spreekende Kleuren'. Dit houdt in dat de normen en waarden van de verschillende culturen gerespecteerd worden en dat het spreken over waarden en normen met de kinderen veel aandacht krijgt. Kinderen krijgen rust en regelmaat door veel structuur te bieden. De nadruk ligt ook op geborgenheid en veiligheid en er wordt naar gestreefd de kinderen een positief zelfbeeld te geven.

Kinderdagverblijf De Nachtegaal

Kinderdagverblijf *De Nachtegaal* behoort tot Stichting Kinderopvang Noord-Holland. SKN heeft vijftien kinderdagverblijven, Naschoolse Opvang-instellingen, peuterspeelzalen en een gastouderbureau. SKN maakt onderdeel uit van Eveen. Kinderdagverblijf *De Nachtegaal* is een klein kinderdagverblijf in Amsterdam-Noord, bestaande uit twee verticale groepen (twaalf kinderen van nul tot vier jaar per groep) en een inpandige buitenschoolse opvanggroep. De locatie heeft een mooie grote tuin. Voor het programma KALEIDOSCOOP is een extra ruimte beschikbaar gemaakt en volledig ingericht. In de multiculturele groepen zitten kinderen uit alle landen.

De Nachtegaal heeft ervoor gekozen om te werken met het programma KALEIDOSCOOP omdat er veel doelgroepkinderen worden opgevangen. De uitgangspunten van KALEIDOSCOOP passen goed bij het pedagogische beleid van SKN en het programma is geschikt voor baby's. Voor alles wil SKN de aan haar toevertrouwde kinderen een plek bieden waar ze het naar hun zin hebben. SKN vindt het belangrijk dat kinderen opgroeien tot verantwoordelijke volwassenen met een positief zelfbeeld, die op evenwichtige wijze in de samenleving kunnen functioneren. We gaan er daarbij van uit dat iedereen, dus ook ieder kind, uniek is. We willen elk kind de gelegenheid geven om zich op zijn eigen manier te ontwikkelen, in wisselwerking met andere kinderen en volwassenen.

Projectactiviteiten

De activiteiten in het project vallen grofweg uiteen in de volgende onderdelen:

- **Doelgroep en Instroom/Toeleiding**
- **Bezetting**
- **Oudercomponent**
- **Kindvolgsysteem en overdracht**
- **Organisatiestructuur op gebiedsniveau**
- **Doorgaande leerlijn en uitstroom**
- **Training in voorschoolprogramma's**

Deze komen hieronder puntsgewijs aan bod.

Doelgroep, Instroom en Toeleiding

Ten aanzien van de doelgroep hebben we ons het volgende doel gesteld: het aantal doelgroepkinderen per kinderdagverblijf is aan het eind van de projectperiode 50%.

Om dit te realiseren hebben we de volgende activiteiten ondernomen:

- ontwikkelen VVE intake kinderdagverblijven;
- de inschrijfformulieren van de betrokken kinderdagverblijven zijn aangevuld met specifieke vragen om te bepalen of een kind een doelgroepkind is. De formulieren moeten worden voorzien van een handtekening van de ouders.

Uitbreiding protocol Toeleiding vanuit OKC's

In eerste instantie hebben we contact gelegd met de stedelijke projectgroep OKC, met als doel aanvulling van het bestaande protocol 'Toeleiding naar de Voorschool'. De praktijk heeft uitgewezen dat kinderen met een SMI-indicatie ook tot de doelgroep gerekend kunnen worden. Daarom hebben we, met medewerking van SMI-artsen en Chikuba het protocol bijgesteld tot 'Toeleiding naar VVE kinderdagverblijven vanuit OKC-partners en aanverwante organisaties'.

Als uitwerking van de tweede stap hebben we informatiemateriaal ontwikkeld voor de OKC's; de managers van de consultatiebureaus en de verloskundige praktijken. Een folder met de titel: *'Kinderopvang met een voorschoolprogramma – Kinderdagverblijven in Amsterdam-Noord'*. Deze folder is door Stadsdeel Amsterdam-Noord ontwikkeld en aangepast voor De Baarsjes.

Met het merendeel van de betrokken partijen zijn afspraken gemaakt. Het bestaande OKC-protocol is officieel aangepast, zodat de verwijzing onderdeel is geworden van het 11 maanden consult. In overleg is eveneens een richtlijn opgesteld voor verloskundige praktijken, waarin hetzelfde stroomschema aangehouden wordt als door de consultatiebureaus. Voor wat betreft terugkoppeling en dergelijke laten we de kinderdagverblijven aanhaken bij de bestaande overleggen tussen VVE-locaties en OKC's.

Onderzoek naar mogelijke plaatsing kinderen met sociaal-medische indicatie binnen een VVE kinderdagverblijf

Dit onderzoek heeft positief uitgedaakt. Kinderen met een SMI-verwijzing worden met een aantekening van de SMI-arts via Chikuba toegeleid naar VVE-kinderdagverblijven. Er zijn afspraken gemaakt met de SMI-artsen van de betrokken stadsdelen en met Chikuba. Naast inspanningen om toeleiding via OKC's en Chikuba op gang te krijgen hebben de afzonderlijke dagverblijven ook eigen wervingsmiddelen ingezet.

Bezetting

De hoeveelheid doelgroepkinderen die *Mercator* bezoekt is in 2006 afgenomen. Dit komt doordat enkele ouders hun kind op het kinderdagverblijf hadden geplaatst met een beschikking via DWI vanwege deelname aan een inburgering- of reïntegratieproject. De beschikkingen worden soms te laat afgegeven en niet tijdig verlengd. In Stadsdeel Noord worden wel in ruime mate beschikkingen afgegeven voor vergelijkbare gevallen. Kinderdagverblijf *Mercator* heeft tevergeefs geprobeerd hierover met het DWI in contact te treden. Inmiddels is het probleem ook bij de stedelijke werkgroep VVE aangekaart. Voor *De Nachtegaal* verwachten wij dat het aantal doelgroepkinderen op korte termijn niet zal veranderen. In onderstaande tabel is de bezetting in doelgroepkinderen cijfermatig weergegeven.

Cijfermatig overzicht doelgroepkinderen Kinderdagverblijven

	TEL DATUM	DOELGROEP	NIET-DOELGROEP	TOTAAL
De Nachtegaal	30 juni 2007	15 (43%)	20 (57%)	35 (100%)
Waarvan 0-2,5 jaar		8 (50%)	8 (50%)	16 (100%)
Waarvan 2,5-4 jaar		7 (37%)	12 (63%)	19 (100%)
<i>Ter referentie:</i>	31 juli 2006	(27%)	(73%)	(100%)
Mercator	30 juni 2007			53 (100%)
Waarvan 0-2,5 jaar				37 (100%)
Waarvan 2,5-4 jaar		9 (56%)	7 (44%)	16 (100%)
<i>Ter referentie:</i>	31 juli 2006	(35%)	(65%)	(100%)

Bron: tellingen kinderdagverblijven per eind juli 2006 en eind juni 2007.

Oudercomponent

De oudercomponent is een belangrijk onderdeel van het voorschoolprogramma. Het ontwikkelen van een KDV-variant van de oudercomponent was een van onze uitgangspunten.

Het is wetenschappelijk bewezen dat de ontwikkelingskansen van doelgroepkinderen nog verder vergroot kunnen worden als de ouders thuis voortzetten wat op de voorschool onderwezen wordt. Iedere inspanning die een ouder met het kind verricht op het gebied van taal, kan een bijdrage leveren!

De oudercomponent bij kinderdagverblijven is van een andere orde dan die van de reguliere voorschool. We hebben immers te maken met andere ouders: waar de ouders van de reguliere voorschool overdag de gelegenheid hebben om de ouderkamer te bezoeken, zijn de ouders van de kinderdagverblijf-kinderen aan het werk of volgen zij een opleiding. In de praktijk is het belangrijk de activiteiten voor en met ouders goed te doseren. Beide kinderdagverblijven hebben een actieve oudercommissie, die de ouders betreft bij het gebeuren in het kinderdagverblijf. Zowel *De Nachtegaal* als *Mercator* hebben belangrijke stappen gezet bij de invulling van de oudercomponent. De beste manier om de oudercomponent in te vullen is – zo is ons gebleken – een dagelijkse overdracht aan het einde van de dag. Ouders vernemen op dat moment graag hoe hun kind die dag op het dagverblijf beleefd heeft. Dit is ook het moment om de oudercomponent vorm te geven zodat het kind ook thuis met de activiteiten in contact komt. De methode KALEIDOSCOOP voorziet in een aanpak waar ouders thuis ook met hun kind aan de slag kunnen.

Voor het betrekken van ouders bij andere activiteiten is de juiste dosering het toverwoord. Voor veel ouders is het bijwonen van bijvoorbeeld informatieavonden een probleem als gevolg van tijdgebrek. De combinatie met bijzondere gebeurtenissen zoals een feestmiddag leidt er wel toe dat er een hogere opkomst is. Ook hebben ouders animo voor informatieavonden die over opvoeding of de schoolkeuze van hun kind gaan. Vraaggericht aanbod is hierbij het uitgangspunt.

De precieze invulling van de oudercomponent een voortdurend proces waarbij ingespeeld moet worden op de wensen van de ouders en een koppeling gemaakt moet worden met het aanbod in de wijk. De stadsdelen gaan dit in overleg met de kinderdagverblijven verder uitwerken.

Kindvolgsysteem

Het volgsysteem ESIS, dat op de scholen gebruikt wordt, is niet ingevoerd in de dagverblijven. De betrokken kinderdagverblijven zullen direct worden aangesloten op het systeem dat momenteel door DMO ontwikkeld wordt; het zogenaamde VVE-Loket; de verwachte datum van oplevering is eind 2007. Wanneer de leidsters aan het eind van de projectperiode geschoold zijn in het werken met de KOR, zal deze worden gebruikt bij de overdracht naar de scholen. De ontwikkeling van een overdrachtsysteem van het ene naar het andere VVE-programma zal stedelijk moeten worden opgepakt. Hiermee bedoelen wij een overgang naar een ander programma dan KALEIDOSCOOP.

Vanuit de trainingen door het NJi leren de leidsters werken met de papieren KOR. De KOR brengt het leerproces van het kind in beeld. Bij de invoering van de digitale KOR, is het noodzakelijk dit met de leidsters in een workshop te oefenen.

Organisatiestructuur op gebiedsniveau

De hoofden van beide kinderdagverblijven nemen al geruime tijd deel aan de VVE-overleggen op stadsdeelniveau. De verwachting is dat zij aan het eind van de projectperiode volledig onderdeel uitmaken van de organisatiestructuur. Bijkomende ontwikkeling is het feit dat Stadsdeel Amsterdam-Noord inmiddels beschikt over een tweede VVE kinderdagverblijf (van stichting Kindweb) en dat SKN plannen heeft om in meer kinderdagverblijven met een VVE-programma te gaan werken. Ook in De Baarsjes is een dagverblijf van Akros begonnen met KALEIDOSCOOP in het kader van een project van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Doorgaande leerlijn en Uitstroom

Onze doelstelling is om instrumenten te ontwikkelen die ervoor zorgen dat de doorstroom van een VVE-kinderdagverblijf naar VVE-scholen (in de buurt) zo groot mogelijk zal zijn. Hiervoor is een systeem nodig dat ouders informeert over, motiveert voor en bindt aan een doorgaand VVE-aanbod, in samenwerking met de scholen.

Allereerst zijn in de werkgroep de uitgangspunten vastgesteld voor de doorstroom naar scholen met een VVE-programma. Leidend daarbij is de vrije schoolkeus van ouders en de vaststelling dat kinderen die het KALEIDOSCOOP-programma hebben gevolgd zonder problemen kunnen doorstromen naar scholen met een ander VVE-programma. Ouders zijn goed geïnformeerd en dringend geadviseerd om hun kind naar een school te brengen met een VVE-programma.

Vervolgens hebben we het onderwerp doorstroom geagendeerd in de VVE-overleggen van de beide stadsdelen en zijn afspraken gemaakt voor voorlichting over schoolkeuze, schoolbezoek door ouders en dergelijke. In de VVE overleggen per stadsdeel zal het punt met enige regelmaat worden geagendeerd om de aandacht voor doorstroom scherp te houden. De betrokken kinderdagverblijven maken een 'jaarplanning activiteiten

doorstroom', waarin zij aandacht besteden aan de 'warme' overdracht naar de basisscholen. Ook worden de locatiemanagers gestimuleerd om continue in het netwerk van de scholen, instellingen en het OKC te blijven investeren.

Training in voorschoolprogramma's

De trainingen zijn door het NJi de opvolger van het NIZW verzorgd. De volgende onderwerpen komen hieronder aan bod:

- Training
- Stand van Zaken op *De Nachtegaal*
- Stand van Zaken op *Mercator*
- Deelname aan de trainingen

Training

Organisatie van training en begeleiding

Vanuit kostenoverweging en logistieke redenen is gekozen voor trainingen van een halve dag per keer (in plaats van de gebruikelijke zeven uur). In iedere trainingssessie wisselen cursisten praktijkervaringen uit in de praktijkkring en komt er één inhoudelijk onderwerp aan bod. De leerstof van KALEIDOSCOOP is omvangrijk voor de leidsters, door de trainingen op deze manier te organiseren kan de stof gedoseerd worden aangeboden en verwerkt. De overige drie trainingsuren worden op de locatie zelf aangeboden. Hierdoor kan begeleiding en training op maat voor iedere leidster, groep en als team afgestemd worden. Deze aanpak werkt heel goed in de praktijk. Voor toekomstige trainingen is deze werkwijze zeker aan te bevelen. De trainer coacht om de week drie tot vier uur. Op deze dagen is er ook overleg met locatiemanagers en de stafmedewerkers van SKN en Partou.

Stand van zaken training en certificering

Per eind juni 2007 is de stand van zaken als volgt:

- De eindopdrachten zijn op schema. Een groot deel van de opdrachten is al afgerond of wordt na de zomer afgerond;
- Gezien de stagnatie in het implementatieproces wordt het traject verlengd met twee trainingen, te weten in september en in oktober;
- Vier leidsters van *Mercator* en vier leidsters van *De Nachtegaal* komen voor certificering in aanmerking. De certificering is op donderdag 29 november 2007 van 19.00 - 21.00 uur bij *Mercator*. De vijfde leidster van *De Nachtegaal* rondt in een later stadium het traject af.

Bijstellen VVE-training KALEIDOSCOOP voor het werken met verticale groepen met kinderen van 0-4 jaar

De volgende aanvullende workshops zijn inmiddels ontwikkeld en uitgevoerd:

- workshop 'Ieder zingt zijn eigen lied' over het belang van liedjes (en de bijbehorende spelletjes en rituelen) voor de brede ontwikkeling van baby's en dreumesen;
- workshop over 'Baby's en actief leren' door Loes Kleerekoper, stafmedewerker SKN;
- twee workshops over spelontwikkeling en spelbegeleiding, waarin ook de baby's specifieke aandacht krijgen;
- twee workshops over taal met specifieke aandacht voor de leeftijdsgroep 0-2 jaar.

NJi heeft op verzoek van leidsters en hoofden kort en bondig onder woorden gebracht wat KALEIDOSCOOP biedt aan baby's en hoe dit er in de praktijk uit ziet. '*KALEIDOSCOOP en baby's*' dient onder meer als informatiemiddel voor externe contacten.

Vanuit het NJi/Kaleidoscoop zijn twee afficheseries ontwikkeld over sleutelervaringen voor kinderen in de leeftijd 0-3 jaar en 2,5-6 jaar. Tevens is NJi bezig om een cursistenboek

vanuit de Verenigde Staten te vertalen. Het gaat om twee praktische boekjes die worden samengevoegd tot één boekje en bewerkt naar de Nederlandse situatie, specifiek voor de leidsters van kinderdagverblijven.

Vooruitblik

Hoewel dit eindverslag al wordt geschreven, is het implementatieproces nog niet volledig afgerond. Er vinden nog trainingsbijeenkomsten in 2007 plaats, en de begeleiding op locatie zal verder ingezet worden voor een goede afronding en inbedding.

Stand van zaken op kinderdagverblijf *De Nachtegaal*

Het pedagogisch vernieuwingsproces

De belangrijkste onderwerpen tijdens de begeleiding komen hieronder puntsgewijs aan de orde.

In het gebouw van *De Nachtegaal* zijn hoeken ingericht: op de groepen zelf zijn een leeshoek, een snoezelhoek, een ministad, een babyhoek en wisselhoeken ingericht. In speelruimte 'de Petteflet' is een ruime bouwhoek en een huis; in de NSO-ruimte een atelier en een zandtafel. De kinderen hebben met deze nieuwe inrichting veel meer keuzes in hun speelmogelijkheden en genieten er enorm van.

Het werken met een **dagschema** is een grote verandering voor de leidsters. Met dagschemakaarten wordt de indeling van de dag inzichtelijk gemaakt voor de kinderen. Kinderen gaan vooruitkijken – spelwerken – terugkijken. De leidster begeleidt dit proces op een speelse manier. Tijdens spelwerken speelt ze mee. Met speelleraars in de grote en kleine groep plant de leidster vooraf uiteenlopende activiteiten. Voor de kinderen zijn de dynamiek en de afwisseling van eigen keuze en activiteitenaanbod een feest.

Planning van activiteiten: voor de grote en kleine groep plant de leidster een activiteit. Zij houdt overzicht of alle sleutelervaringen aan bod komen. In de grote groep zijn altijd muziek, dans en bewegingsactiviteiten. Daarvoor kan gebruikt worden gemaakt van het Kadans-pakket. Het is de bedoeling dat hier actiever mee gewerkt gaat worden. In de kleine groep (drie tot zes kinderen) wordt bijvoorbeeld met verschillende (nieuwe) spelletjes en materialen gespeeld. Van de leidster vraagt dit een planmatige en methodische aanpak. Overleg en afstemming met collega's van de eigen groep en parallelgroep is hierbij belangrijk. Competenties die leidsters nog volop aan het leren zijn.

Observeren: leidsters observeren kinderen en noteren kort en bondig wat een kind doet en/of zegt. De methode KALEIDOSCOOP noemt deze geschreven observaties anekdotes. De anekdotes geven aan wat kinderen aan gedrag laten zien. De leidster biedt vervolgens hierop gebaseerde activiteiten aan. Zo heeft *De Nachtegaal* voor de oudere peuters meer spelletjes aangeschaft. De anekdotes worden vervolgens geordend per kind in de groepsmap. Voor de observatieopdracht hebben leidsters ruim anekdotes geschreven. De volgende stap is om dagelijks anekdotes te schrijven en de planning van activiteiten erop af te stemmen.

Ouders als partners: ouders als partners is de visie van KALEIDOSCOOP over ouderbetrokkenheid. Tijdens de cursus dienen vier basisbijeenkomsten voor ouders uitgevoerd te worden. Aangezien het ongebruikelijk is om vier bijeenkomsten voor ouders te organiseren, worden twee onderwerpen in de vorm van de ouderinformatie aangeboden. Dit is in nauw overleg tussen locatiemanager, trainer en de leidsters uitgewerkt. Er is een succesvolle ouderbijeenkomst geweest, over het dagschema, met informatieoverdracht, actieve speelse werkvormen en een video zodat ouders een concreet beeld krijgen hoe het op het dagverblijf toegaat. De opkomst: circa dertig ouders! In het najaar is de tweede ouderbijeenkomst gepland. Het onderwerp is dan taalverwerving bij jonge kinderen.

Er is gaandeweg een pedagogisch vernieuwingsproces in denken en handelen van leidsters ingezet. Leidsters maken geleidelijk de omslag van verzorgende taken naar een kindgerichte ondersteunende en stimulerende aanpak.

Knelpunten en oplossingen bij KDV *De Nachtegaal*

Gedurende het implementatieproces zijn knelpunten aan het licht gekomen waar, nu terugkijkend, oplossingen voor zijn bedacht of wenselijk voor zijn. Onderstaand de belangrijkste punten.

Uitval van leidsters en locatiemanager: dit is een groot knelpunt geweest, met veel invloed en een zeer vertragende uitwerking op de implementatie. Juist tijdens het implementatieproces is ondersteuning van de locatiemanager essentieel voor de leidsters. De oplossing is te werken met een vaste pool invalleidsters die een korte KALEIDOSCOOP-training hebben gevolgd. Dit geldt tevens voor de locatiemanagers van andere kinderdagverblijven, zodat zij in nood ondersteuning kunnen bieden.

Taakuren: bij aanvang van het project is voor iedere leidster één taakuur per week beschikbaar gesteld. Dit kan ingezet worden voor de praktijk, voor implementatieopdrachten, voor overleg of andere activiteiten. Het is gebleken dat dit uur dat hard nodig is en voor het uitvoeren van de werkzaamheden aan de magere kant.

Kind Observatie Registratie Instrument (KOR): in de training hebben de leidsters zich het observeren en schrijven van anekdotes van kinderen eigen gemaakt. De anekdotes zijn verwerkt in een KOR-boekje. Leidsters hebben twee KOR-boekjes ingevuld voor kinderen vanaf drie jaar. Omdat SKN nog met een andere methode werkt, is het maken van een

keuze noodzakelijk; hierna kan het trainingsonderdeel van de KOR worden aangeboden.

Belang van de locatiemanager: de rol van locatiemanager is van doorslaggevend belang. Door geregeld op de groep te zijn, ziet ze van nabij waar het goed gaat en wat en op welke manier ondersteuning nodig is. Juist het samenwerken aan inhoudelijke vernieuwing en professionalisering van het vak van leidster kan de teamgeest doen versterken.

Stand van zaken op kinderdagverblijf *Mercator*

Het pedagogisch vernieuwingsproces

De invoering van KALEIDOSCOOP als methode heeft een aantal veranderingen tot gevolg.

De ruimte is ingedeeld in hoeken, zoals de poppenhoek, de bouwhoek/ministad, de baby- en de leeshoek. In de hoeken – die soms helemaal vernieuwd zijn – kunnen de kinderen naar hartelust spelen en veel nieuwe ervaringen opdoen. De leeromgeving en de hoeken zijn voorzien van labels, in de vorm van plaatjes, foto's of woorden.

Het **dagschema** geeft de kinderen – maar ook de leidsters – houvast. Bij het vooruitkijken maken de kinderen plannetjes wat ze willen gaan doen, tijdens het spelwerken (vrij spel in de hoeken) voeren zij hun plan uit en bij het terugkijken blikken ze terug op wat ze hebben gedaan. Op *Mercator* vindt het vrijspelen vaak ook buiten plaats.

Voor het **speelleren** is het in de praktijk nodig dat leidsters activiteiten vantevoren verzamelen en met hun collega's doornemen. Dit gaan de leidsters steeds meer doen; zij maken hierbij onder meer gebruik van het ideeënboek van KALEIDOSCOOP. Elke verticale groep is gericht op één van de activiteiten, namelijk puzzelen, voorlezen en muziek. Vervolgens is er iedere week een muziekdocent op het kinderdagverblijf aanwezig. De kinderen leren diverse liedjes en de leidsters doen ook mee.

Het pedagogisch handelen en de houding van leidsters: de leeromgeving en het dagschema zijn aan het veranderen. Leidsters bieden kinderen keuzemogelijkheden door uitnodigende hoeken te creëren, te labelen en verschillende activiteiten in de kleine en de grote groep aan te bieden. Leidsters zijn aan het observeren en schrijven anekdotes op. Ze kijken veel meer naar wat een kind doet, wat kinderen met elkaar doen, waar hun aandacht naar uit gaat, wat ze vertellen bij wat ze tekenen, kleien of spelen. Ze schrijven dit ook steeds meer op.

Bij de **coaching van de leidsters** worden video-opnames van een gedeelte van het dagschema gemaakt. Op deze manier krijgen leidsters tijdens het feedbackgesprek te zien hoe de kinderen op hun vragen en impulsen reageren. Begeleiding met beelden is effectief, omdat de sterke en zwakke kanten van de leidsters op een inzichtelijke manier getoond worden. Daarnaast spreken de leidsters regelmatig met de ouders over hun kind, onder andere aan de hand van observaties. Door ouders bij het kinderdagverblijf te betrekken en door regelmatige contacten proberen we die band zo hecht mogelijk te maken. De oudercommissie speelt hierin een belangrijke rol. De oudercommissie organiseert ouderavonden en feesten. *Mercator* heeft tot nu toe twee ouderavonden georganiseerd. Tijdens deze avonden waren 25 ouders van de 36 ouders aanwezig. De aanwezige ouders hebben zich zeer enthousiast en geïnteresseerd getoond in het werken met KALEIDOSCOOP. Ouders hebben aangegeven meer inzicht te hebben gekregen in wat het programma KALEIDOSCOOP inhoudt en vooral op welke wijze de ontwikkeling van hun kind wordt gevolgd. In de hal is een whiteboard opgehangen, dat dagelijks wordt gebruikt. Maandelijks worden foto's van de verschillende activiteiten opgehangen.

Knelpunten en oplossingen bij KDV Mercator

Net als bij *De Nachtegaal* is bij *Mercator* een aantal knelpunten ervaren.

Het overschakelen van werken met gesloten activiteiten naar het werken met open activiteiten is een moeilijke stap: niet de kinderen verplichten om de uitgeknipte onderdelen van een bloem in elkaar te plakken, maar verschillende soorten materialen, zoals karton, lapjes stof en lijm neerleggen en kinderen ondersteunen bij hun eigen vormgeving. Dit kan door de kleine – en/of grote groep van tevoren te plannen.

Werken met verschillende leeftijden – baby's, dreumesen en peuters – op een verticale groep: het verdelen van de aandacht tussen de verschillende leeftijdsgroepen kost moeite. Leidsters gaan steeds meer beseffen dat ze – naast verzorgen – een stimulerende rol hebben richting de kinderen.

Taakuren en vervanging: de ontwikkeling van pedagogiek vereist tijd voor overleg en deskundigheidsbevordering. Dit moet speciaal gecreëerd worden door vervanging van leidsters te regelen. Een belangrijke randvoorwaarde is het hebben van een budget voor inval en (speel)materiaal.

Leidsters moeten van tevoren activiteiten plannen. Ze moeten consequent gaan brainstormen over mogelijke activiteiten en deze dan gaan plannen. Deze verschuivingen kosten tijd.

Instroom van nieuwe leidsters: drie leidsters hebben deelgenomen aan de inhaaltraining KALEIDOSCOOP. Deze bijeenkomsten moeten dan ook gepland worden.

Rol van de locatiemanager: deze is cruciaal. Voor de organisatie als geheel fungeert de locatiemanager als schakel tussen wat er op managementniveau is afgesproken en het kinderdagverblijf. De tussentijdse wisseling van de locatiemanager heeft voor vertraging gezorgd. De locatiemanager moet de leidsters stimuleren en ondersteunen in het gehele ontwikkelproces. Bij deze ondersteuning moet ze uitgaan van de competenties van de teamleden. Het is van belang dat ze de pogingen van de leidsters stimuleert en waardeert en onzekerheden wegneemt. Dit gebeurt tijdens groeps- en teambijeenkomsten. Tot slot neemt de locatiemanager deel aan de trainingen (eenmaal per maand) en overlegmomenten met de trainer (eenmaal per twee maanden).

Deelname aan de trainingen

Van de grote groep waarmee in januari 2006 gestart is, is door allerlei oorzaken een kleine groep overgebleven die de trainingen bijwoont. Van de negen deelnemers van *Mercator*, zijn vijf personen vertrokken naar een baan elders. Ook de locatiemanager is vertrokken naar een andere baan. Van de zeven deelnemers van *De Nachtegaal* heeft een leidster na vier maanden vanwege gezondheidsredenen moeten stoppen.

Haar opvolgster stapte met individuele ondersteuning van de trainer in de training. Maar haar contract is na een jaar niet verlengd. In het afgelopen jaar zijn twee leidsters langdurig ziek geweest, een derde leidster is een kortere periode afwezig geweest, de vierde leidster ging met zwangerschapsverlof. De locatiemanager is na haar zwangerschapsverlof vertrokken in verband met privé-omstandigheden. Deze zeer ongelukkige omstandigheden hebben een zware wissel getrokken op de kracht en motivatie van de overgebleven leidsters.

Certificering

Vier leidsters van Mercator en vier leidsters van *De Nachtegaal* (dus de helft) komen voor certificering in aanmerking. De certificeringsbijeenkomst is op donderdag 29 november 2007 van 19.00 - 21.00 uur bij Mercator. De vijfde leidster van *De Nachtegaal* maakt in een later stadium het traject af.

Conclusies

Algemeen

Bij de start van dit pilot-project hebben de deelnemers zichzelf ambitieuze doelen gesteld. De deelnemers hebben op voorhand de verwachting gehad dat sommige doelen helemaal, andere maar ten dele zouden kunnen worden gehaald. Ook is het zo dat het effect van sommige acties uit de projectperiode pas de komende jaren hun vruchten zullen afwerpen.

Uit de pilot blijkt dat het heel goed mogelijk is om een structurele samenwerking op te zetten tussen kinderdagverblijven, OKC's en scholen. Ook in een kinderdagverblijf kunnen kinderen hun taalachterstand inlopen via een VVE-programma.

Zeker is dat het project bij alle betrokkenen geleid heeft tot meer kennis van kinderdagverblijven en de mogelijkheden voor samenwerking bij VVE. Ook in bestuurlijke zin. Voor de gemeentelijke overheid vormen de conclusies van ons project een goede mogelijkheid om het aantal VVE-plaatsen uit te breiden en om de verschillende partijen in het veld meer te laten samenwerken en afstemmen.

Voor de kinderdagverblijven betekent VVE een bijdrage aan het oplossen van maatschappelijke problemen en een verrijking van het aanbod: een duidelijke kwaliteitsimpuls. Het gehanteerde programma heeft ook een meerwaarde voor niet-doelgroepkinderen. De kinderdagverblijven worden aldus aantrekkelijker voor alle kinderen. Voor de leidsters betekent het een manier van werken die verdieping en houvast geeft. Voor de ouders betekent het meer keuzemogelijkheden om je kind aan een VVE-programma te laten deelnemen en meer mogelijkheden om zorg te combineren met werk en opleiding.

Voor de scholen en het OKC betekent het meer uitwisseling en meer mogelijkheden voor een doorgaande lijn in de zorg. Kinderdagverblijven gaan samenwerken met OKC's, peuterspeelzalen, scholen en buurtinstellingen en worden opgenomen in bestaande netwerken, waardoor de netwerken hechter worden.

Conclusies per deelnemer

Naast de algemene conclusies geeft iedere deelnemer zijn eigen conclusies. Deze komen zowel vanuit bestuurlijke of managementhoek, als vanuit pedagogisch perspectief. Ook is hieronder weergegeven hoe de deelnemers met VVE en KALEIDOSCOOP verder willen.

Stichting Kinderopvang Noord-Holland (SKN)

De pilot met VVE in *De Nachtegaal* heeft binnen SKN bijgedragen aan de visievorming en de koersbepaling. De pilot is hierin een katalysator geweest. De keuze voor KALEIDOSCOOP als methode is ingegeven door de wetenschappelijke basis, de mogelijkheid in verticale groepen te werken en de aansluiting bij de eigen pedagogische opvattingen.

SKN wil KALEIDOSCOOP breder in gaan zetten. Gezien de positieve ervaringen met het programma KALEIDOSCOOP gaat SKN onderzoeken welke onderdelen uit het programma geïntegreerd kunnen worden binnen het huidige pedagogische beleid van SKN. Daarnaast onderzoekt SKN de mogelijkheden om binnen drie andere kinderdagverblijven te starten met Kaleidoscoop. Binnen *De Nachtegaal* zal verder gewerkt worden met KALEIDOSCOOP. We bekijken de opties om deel te nemen aan bijscholingscursussen.

KALEIDOSCOOP en VVE hebben er voor kinderdagverblijfleidsters voor gezorgd dat er meer

vanuit het kind gedacht wordt. De trainingen hebben op veel leidsters een enthousiasmerende werking. KALEIDOSCOOP biedt een handelingsgerichte inspiratie, praktische handvatten en een maatwerk aanpak. Binnen SKN heeft het even geduurd voordat dit in de praktijk gebracht werd, maar het enthousiasme is toegeslagen.

Een lastig punt voor SKN is en blijft de invulling van de oudercomponent. Men aarzelt om teveel van ouders te vragen. Voorlopig is het beleid om de intensiteit van de oudercomponent bescheiden te houden, gericht op onderwerpen waarvan bewezen is dat ouders er waarde aan hechten: opvoedkundige vraagstukken, presentatie van basisscholen en zomerfeesten met (deels) een educatief aspect. Dit krijgt beslag in tweemaal per jaar een ouderavond en tweemaal per jaar een 15-minutengesprek over de ontwikkeling van het kind.

Ook vanuit pedagogisch standpunt blijft de invulling van de oudercomponent een lastige kwestie. Een kinderdagverblijf is een voorziening die ouders in staat stelt hun beroep uit te oefenen en hun dag te organiseren. Een afspraak met ouders om de 'schooldag' thuis te verlengen, valt bijna niet te sluiten. Idealiter zou elke dag warme overdracht plaatsvinden en nemen ouders uitgebreid de tijd om – bijvoorbeeld via gemaakte filmopnamen – gade te slaan wat hun kind die dag allemaal beleefd heeft. Daarnaast zou jaarlijks tweemaal een voortgangsgesprek plaats moeten vinden en eenmaal een zorggesprek. De oudercontactmedewerker kan zowel een achtervang als een voorpost hierin zijn.

De plannen van SKN zijn ambitieus, juist en zeker als het gaat over Kinderdagverblijven. In de verblijven zitten veel doelgroepkinderen en wil men tot certificering overgaan. Het tempo waarin dit moet gaan plaatsvinden is echter nog niet bepaald. Voor de andere kinderdagverblijven werkt SKN aan een analyse van de eigen pedagogiek versus de methode KALEIDOSCOOP.

Tenslotte biedt VVE voor SKN een mogelijkheid de personele uitdagingen te vergroten. De organisatie van activiteiten rondom VVE, zoals het KOR, worden binnenkort tegen het licht gehouden om verbeteringsmogelijkheden aan te grijpen.

Partou

Vanuit maatschappelijk en idealistisch oogpunt stelt Partou zich op het standpunt dat VVE eigenlijk voor alle kinderdagverblijven integraal zou moeten worden ingevoerd. Grootste struikelblok hiervoor is de financiering van de kindprijs-verhoging.

Aanleiding om met de pilot mee te doen is het feit dat er binnen Partou veel aandacht is voor opvang op maat, en dat betekent onder meer pedagogische vernieuwing. Partou heeft al eerder in pilot-projecten geparticipeerd (onder andere op het gebied van peuters) en heeft deze kans met beide handen aangegrepen. De keuze voor *Mercator* is ingegeven door de contacten van de toenmalige locatieleidster (die goede contacten had met Stadsdeel De Baarsjes) en het grote aantal doelgroepkinderen bij *Mercator*.

VVE is bij Kinderdagverblijf *Mercator* geruisloos ingevoerd. Reden hiervoor is dat Partou de eventueel verwachte negatieve neveneffecten (imago van de voorschool) heeft willen voorkomen. Voor Partou is gebleken dat de methode KALEIDOSCOOP toegepast op de jongste kinderen (baby's) extra aandacht vraagt. Pedagogisch gezien vormt de methode KALEIDOSCOOP voor de leidsters op de Kinderdagverblijven de benodigde handvatten. Juiste toepassing van het programma leidt tot grip op zaken als dagindeling, ruimte en biedt meer keuzemogelijkheden voor het handelen. Ook voorziet de methode in verbetering van de observatie van het kind. Daarmee leidt de methode tot een verbreding van de kwaliteit in de kinderdagverblijven.

Daar staat tegenover dat het werk voor leidsters intensiever is geworden, vooral qua tijdsinzet. Aan het gebruik van de methode zitten meer overleg en meer trainingen vast. Ook het toepassen in verticale groepen is bij sommige onderdelen lastig en vooral voor leidsters die gewend zijn aan horizontale(re) groepen.

De rol van de locatieleider in het VVE-kinderdagverblijf is in intensiteit toegenomen door VVE:

- de externe contacten zijn van groter belang geworden;
- er is extra ondersteuning van de leidsters nodig;
- de pedagogisch medewerker van Partou ondersteunt de locatiemanager bij de begeleiding van de leidsters.

De ouders vormen een integraal onderdeel van het voorschoolprogramma. Partou vult dit in door een aanbod met een lage intensiteit, maar wel slim afgestemd op de behoeften van ouders (bijvoorbeeld met een maaltijd). Het hanteren van de juiste regelmaat leidt tenslotte tot de gewenste bewustwording. De oudercomponent moet in de basis bestaan uit bieden van een warme overdracht (bijvoorbeeld met een film) tijdens het halen en brengen van de kinderen. Daarnaast eens per jaar een oudergesprek, aangevuld met algemene ouderavonden over KALEIDOSCOOP en wat daarmee samenhangt. Partou wil nog meer aandacht geven aan de oudercomponent, vooral aan het voortzetten van de methode thuis. Hiervoor is de dialoog met de ouders nodig. De inzet van een oudercontactfunctionaris zou op afroep of afspraak kunnen.

VVE is een 'hot item', het levert aandacht op. Voor Partou heeft de pilot het standpunt bevestigd dat men op de goede weg is met introductie van VVE in de kinderopvang. Deze ontwikkeling past bij de huidige tijdgeest: Partou manifesteert zich als onderdeel van het wijkkader, het netwerk op lokaal niveau. Hoe Partou strategisch met VVE om wil gaan in het werkgebied ZuiderAmstel (waar Mercator onder valt), is nog onduidelijk omdat er nog geen keuze is gemaakt. VVE past niet bij ieder kinderdagverblijf omdat ouders dat niet altijd zinvol vinden; maar het verbreden van VVE is een aantrekkelijk idee. In ieder geval werkt Partou eraan om in heel Amsterdam-Zuidoost in 2008 met VVE op de kinderdagverblijven te starten.

Nederlands Jeugdinstituut (NJI)

Nederland Jeugdinstituut (NJI) heeft als conclusies van dit pilot-project de volgende punten geformuleerd:

- KALEIDOSCOOP implementeren in kinderdagverblijven die werken met verticale groepen is goed mogelijk. Het vraagt wel extra inspanning in vergelijking met kinderdagverblijven die met horizontale groepen werken. Het werken in verticale groepen vereist extra aandacht, omdat het van leidsters vraagt om meer flexibel om te kunnen gaan met het dagschema van KALEIDOSCOOP en de leidsters moeten goed kunnen inspelen op behoeften en interesses van kinderen in verschillende leeftijdsgroepen;
- Extra aandacht voor het toepassen van KALEIDOSCOOP voor baby's in de vorm van specifieke (delen van) trainingen en specifieke aandacht tijdens locatiebezoeken is noodzakelijk gebleken. In de toekomstige trainershandleiding KALEIDOSCOOP in Kinderdagverblijven en in het toekomstige cursistenboek (op dit moment in vertaling en bewerking) zullen de ervaringen uit deze pilot worden meegenomen;
- Het trainen in halve dagen, met per keer één inhoudelijk onderwerp, is een goede vorm gebleken voor leidsters in de kinderopvang en bevalt in de praktijk beter dan hele dagen;
- De overige trainingsuren (de andere halve dag) worden ingezet in de vorm van training en/of begeleiding op de locaties en in de groepen;
- Tijdens maar ook na afronding van de training blijft de rol van de coördinator of locatie-

manager zeer belangrijk. Hij/zij ondersteunt de leidsters en zorgt dat er goede (activiteiten)planningen gemaakt worden;

- In het implementatieproces is een actieve rol van de locatiemanager of coördinator essentieel. Daarom is het van groot belang dat de locatiemanager deelneemt aan de trainingen;
- Het is een belangrijk aandachtspunt om te zorgen dat kinderen zo veel mogelijk in vaste groepen zitten met zo weinig mogelijk wisselende leidsters. Dit biedt meer emotionele veiligheid en vergroot het zicht van de leiding op de kinderen;
- De taakuren (één uur per week per leidster) blijken in de praktijk moeilijk te clusteren en zijn ook – voor de taken die uitgevoerd moeten worden – aan de krappe kant. Deze taakuren zijn essentieel, omdat leidsters onderling overleg nodig hebben voor het voorbereiden en evalueren van activiteiten in de grote en kleine groep, voor het uitwerken en onderbrengen van observaties en het verdelen van taken. Aan te bevelen is, deze uren uit te breiden met een extra uur per week. Bij het efficiënt gebruik maken van de beschikbare uren speelt coördinatie door de locatiemanager een grote rol;
- Omdat kinderdagverblijven te maken hebben met een zeer grote groep werkende ouders, zijn alternatieven voor ouderbijeekkomsten een aandachtspunt. Het blijft dan ook een aandachtspunt bij het NJi om nieuwe wegen te vinden;
- De overdracht naar het basisonderwijs kost kinderdagverblijven meer moeite, tijd en energie dan peuterspeelzalen, doordat het kinderdagverblijf niet één-op-één aan basisscholen verbonden is. Toch is ook hier een 'warme' overdracht aan te bevelen. Concrete observaties, ondergebracht in de KOR (of een vergelijkbaar instrument), zijn hierbij een waardevolle bron van informatie;
- Voldoende budget voor materialen blijft ook in de toekomst belangrijk. Het is belangrijk dat de speelleeromgeving op peil blijft en steeds nieuwe uitdagingen biedt aan kinderen door materialen tijdig aan te vullen en versleten of kapotte, niet meer te repareren materialen te vervangen;
- Het is aan te bevelen om na afronding van de training jaarlijks bijvoorbeeld twee studiedagen te organiseren om de kwaliteit op peil te houden en nieuwe kennis toe te voegen.

Conclusies op de werkvloer

Conclusies van de leidsters op de werkvloer: wat heeft VVE voor hen concreet opgeleverd? Hoe zien zij (de effecten van) de methode KALEIDOSCOOP? Hoe zou men met VVE en de methode verder willen?

Wat heeft het VVE-programma het KDV concreet opgeleverd?

Per betrokken kinderdagverblijf geven wij ook graag aan hoe men in de kinderdagverblijven zelf denkt over het voorschoolprogramma.

Ervaringen leidsters van *De Nachtegaal*

Over het algemeen zijn de leidsters positief over het programma KALEIDOSCOOP. Aanvankelijk is er sprake geweest van wat weerstand bij de start, vooral ten aanzien van het programma: is het wel haalbaar binnen een kinderdagverblijf? Is het programma niet te schools? Hoe moet dat binnen een verticale groep? Wat voor meerwaarde heeft het nu voor baby's? Vragen die in de loop van de opleiding en het werken met KALEIDOSCOOP positief zijn beantwoord. De ervaringen die vanuit de trainingen benoemd zijn, komen vanuit de werkvloer terug.

De leidsters geven aan dat de meerwaarde voor zowel kinderen als hen zelf ligt in:

- het bieden van structuur
- het meer aandacht hebben voor het kind en zijn ontwikkeling;
- het bieden van meer rust door de structuur en de inrichting van het lokaal (werken met hoeken);
- het dagritme: kinderen en leidsters hebben meer houvast, weten wat er gaat gebeuren;
- het bieden van een grotere leeromgeving door te werken met thema's;
- het gericht (bewuster) werken met kinderen.

De leidsters zien dat vooral de taalontwikkeling van het kind vooruit is gegaan: kinderen praten makkelijker in kleinere groepen en leren situaties te benoemen. De leidsters hebben door het programma een beter overzicht gekregen en kunnen meer structuur bieden, de dagindeling geeft hen houvast en het programma stimuleert hen na te denken over het eigen handelen. Omdat ze samen de opleiding volgen, ervaren ze het ook als een leerproces naar elkaar toe. De samenwerking is sterker geworden, overleg is noodzakelijk. De leidsters geven veel feedback op elkaars handelen.

Ook het contact naar ouders toe is intensiever geworden. Anekdoten worden op een whiteboard geschreven zodat ouders weten wat er op een dag gedaan is. Het labelen van de hoeken geeft de ouders een beter overzicht. De terugkoppeling van informatie over het kind wordt duidelijker vorm gegeven. De informatie van de ouders over het kind wordt omgezet in een actie. Er wordt gekeken op welk gebied een kind gestimuleerd kan worden. Ook andersom proberen leidsters ouders te stimuleren het kind activiteiten aan te bieden. Veel vragen als: 'Ik zie dat uw kind goed kan puzzelen, maakt het kind ook thuis veel puzzels?' worden gesteld.

Ondanks de meerwaarde die de leidsters zien in werken met KALEIDOSCOOP geven zij ook enkele knelpunten aan. Over het programma merken zij op:

- de start is lastig en kost veel energie, met name de inrichting van de groepen;
- er moet veel huiswerk gemaakt worden en er is veel leeswerk;
- het kost tijd om je het programma eigen te maken;
- overleg is noodzakelijk, onderling voor afstemming van het programma (maar die tijd is er niet altijd) en je ziet je collega's niet dagelijks om mee af te stemmen;
- het 'moeten' binnen het programma: het is een strak programma en het kost tijd om daar flexibel mee om te kunnen gaan.

Over de organisatie hebben leidsters de volgende opmerkingen:

- wisseling van personeel: het uitvoeren van het programma gaat makkelijker als er een vast team aanwezig is. Op een van de groepen werkt momenteel maar één leidster die de opleiding volgt. Hoewel zij veel samenwerkt met de leidsters van de andere groep, heeft die groep tijdelijk minder aandacht kunnen besteden aan de inrichting en uitvoering van het programma;
- de rol van de coördinator – met kennis van KALEIDOSCOOP – is voor de begeleiding van de leidsters belangrijk. Door omstandigheden hebben de leidsters gedurende langere tijd gewerkt zonder een coördinator die de opleiding heeft gevolgd. Voor de stimulans en de motivatie is dit niet optimaal;
- het is lastig om de kaleidoscoopuren (één uur per week per leidster) in te zetten/op te nemen omdat het regelen van vervanging vaak moeilijk is.

Op de vraag of zij andere dagverblijven aanbevelen te werken met KALEIDOSCOOP, antwoorden de leidsters; ja, mits er voldoende begeleiding gegeven wordt, voldoende tijd is voor voorbereiding en overleg en er goede inval geregeld wordt.

Ervaringen leidsters van Mercator

De methode KALEIDOSCOOP past goed bij de visie van *Mercator*, namelijk een rol spelen in de zelfstandigheid en schoolrijpheid van kinderen op het kinderdagverblijf.

De samenwerking en communicatie met de ouders is van essentieel belang. De populatie van *Mercator* is in het afgelopen jaar aanzienlijk veranderd: er is minder instroom van doelgroepkinderen, onder andere door veel verhuizingen en door de veranderende samenstelling van de buurt. De leidsters van *Mercator* geven aan dat de methode niet alleen geschikt is voor doelgroepkinderen, maar voor alle kinderen van toegevoegde waarde is.

Voor de leidster is het doorlopen van de trainingen heel leerzaam geweest en is de mogelijkheid om met andere leidsters ervaringen uit te wisselen over het toepassen van Kaleidoscoop als zeer welkom ervaren. De leidsters hebben regelmatig ondersteuning gehad van de pedagoog van Partou, die veel op bezoek is geweest om de leidsters te ondersteunen met hun huiswerk en het handelen in de groep. Het werken op de verticale groep eist van de leidster een creatieve en flexibele houding. Het is en blijft lastig om tussen de dagelijkse verzorgingstaken genoeg tijd te vinden om gerichte activiteiten te plannen met de verschillende leeftijden. Om hierin beter te kunnen voorzien hebben de leidsters aangegeven dat het werken met KALEIDOSCOOP een stuk beter toepasbaar zou zijn als er op de groep meer handen zouden zijn. Hierbij kan gedacht aan groepshulpen via een leer-/werktraject. Om kinderen nog beter de gelegenheid te geven zich te ontplooien gaan de leidsters meer materialen aanschaffen om de hoeken in de ruimten nog uitdagender te maken. Tenslotte gaat de overdracht naar de basisscholen verbeterd worden door met een vaste procedure te werken, uitgangspunt is een 'warme overdracht'.

Vanuit *Mercator* is iedereen ervan overtuigd dat VVE en KALEIDOSCOOP toegevoegde waarde hebben voor het kinderdagverblijf en dat de inspanningen zullen worden voortgezet. Men spreekt de hoop uit dat *Mercator* een voorbeeldfunctie zal hebben en dat velen zullen volgen met het openen van de deur voor KALEIDOSCOOP. De leidsters van *Mercator* kijken, na de nog te volgen trainingen, uit naar de feestelijke certificering in november. Een periode van hard werken door de groepsleiding wordt dan afgesloten.

Knelpunten en aandachtspunten

Tijdens de uitvoering van dit pilot-project hebben wij een aantal knelpunten ervaren.

Ook geven wij op basis van onze ervaringen – een aantal aandachtspunten mee; voor de kinderdagverblijven, voor beleidsmakers en/of voor bestuurders.

Knelpunt: elektronisch loket, onder andere voor doorstroming richting basisonderwijs

Gedurende de uitvoering van het pilot-project is steeds aangekondigd dat een elektronisch loket voor de registratie van kinderen in aantocht is. Dit systeem zou uitsluitend de registratie betekenen van het feit dat een kind een doelgroepkind is. Dit vergemakkelijkt de grip op de doelgroep als geheel, zowel aan de instroomzijde van VVE (vanuit OKC's) als aan de uitstroomzijde (richting het basisonderwijs). Het doelgroepkind kan immers beter worden gevolgd. Tot op heden is er geen centraal georganiseerd systeem waar de deelnemers de doelgroepkinderen kunnen registreren.

Van de kinderdagverblijven wordt verwacht dat er op meerdere manieren aan registratie gedaan wordt. De kinderen worden geregistreerd in een Kind-Observatie-Registratiesysteem (KOR), dat gebruikt wordt om de voortgang en ontwikkeling van het kind te administreren. Dit systeem is, gecombineerd met een overdrachtsgesprek, geschikt om de doorstroming naar het basisonderwijs te organiseren.

De registratie van doelgroepkinderen in het algemeen kan via een Electronisch Kind Dossier (EKD). Indien ook dit systeem beschikbaar komt, ontstaat een veelheid aan

systemen waarvan nog onduidelijk is of (en zo ja, hoe) deze gekoppeld kunnen worden. Het zou een enorme optimalisering betekenen als, met inachtneming van de privacy-bepalingen op dit gebied, de registratie van de ontwikkeling van doelgroepkinderen door de kinderdagverblijven in deze systematiek wordt geïntegreerd.

Knelpunt: instroom nieuwe medewerkers

Eerder in dit rapport is al duidelijk naar voren gekomen dat er sprake is geweest van uitval tijdens de totale training van leidsters. Hier moet een natuurlijke aanwas van te trainen leidsters tegenover staan. Het vraagstuk is hoe deze nieuwe medewerkers het beste kunnen deelnemen aan de trainingen. Of er een goede infrastructuur komt, is onder meer afhankelijk van de opstelling en het animo vanuit andere stadsdelen en de besluitvorming in de bestuurlijke werkgroep. Omdat wij enthousiast zijn over het inrichten van kinderdagverblijven met een voorschoolprogramma, zullen wij dit onderwerp onder de aandacht brengen.

Het NJi heeft onlangs, samen met het ABC, de animo gepeild door de VVE-locaties in de stad te benaderen over hun behoeften aan training. Er lopen momenteel trainingen voor kinderdagverblijven met, naast SKN en Partou, deelnemers vanuit Impuls, Kindweb en Akros. Naar alle waarschijnlijkheid zullen nieuwe trajecten starten in de herfst van 2007 (een introductiedagdeel) met een vervolg in 2008 en 2009.

Vanuit het NJi is het ook mogelijk de trainingen landelijk te organiseren; de ervaringen uit deze pilot leren echter dat de begeleiding in de praktijk, op de werkvloer, zo belangrijk is dat het beter is het trainingsaanbod lokaal te organiseren.

Kwaliteitsborging: onderwijsinspectie

Op verzoek van het Ministerie van OCW en de vier grote steden inspecteert de Onderwijsinspectie, in samenwerking met de GGD, de kwaliteit van de erkende voor- en vroegscholen. Het is de bedoeling dat voor eind 2007 alle erkende en gecertificeerde voor- en vroegscholen worden bezocht.

Tijdens de groepsbezoeken wordt in ieder geval aandacht besteed aan activiteiten die voortvloeien uit het gehanteerde VVE-programma. Kinderdagverblijf *De Nachtegaal* zal in 2007 geïnspecteerd worden door de onderwijsinspectie. Doordat het kinderdagverblijf nog niet klaar is met de training, zal het inspectiebezoek vooral gericht zijn op de eerste bevindingen.

Kinderdagverblijven met VVE en de toekomst

Graag besteden wij aandacht aan de toekomst van kinderdagverblijven met een Voorschoolprogramma. Een aantal thema's benoemen wij specifiek: keuzemogelijkheden, de oudercomponent vanuit het kinderdagverblijf en het begrip bij ouders.

Welke keuzemogelijkheden zijn er?

De politieke context rond de kinderdagverblijven is, sinds de start van dit pilot-project in 2005, enorm veranderd. In Den Haag wordt de discussie over de kinderdagverblijven en andere voorzieningen op dit moment (juli 2007) nog volop gevoerd. Het kabinet is voor-nemens in 2010 de VVE voor alle kinderen vanaf twee jaar toegankelijk te laten zijn. De vier grote gemeenten (G4) streven naar een maximaal bereik van de doelgroep. De regelgeving ten aanzien van kinderopvang, peuterspeelzalen en VVE gaat geharmoniseerd worden. Dit heeft gevolgen voor de financiële tegemoetkoming aan de ouders, voor het bereik van de voorzieningen en voor de normering van de kinderdagverblijven. Ook kan het zo zijn dat de definitie van de doelgroep aangepast wordt.

Hoe het ook zij: belangrijke uitgangspunten zijn en blijven het tegengaan van de segregatie in de kinderopvang en de peuterspeelzalen, het verhogen van de kwaliteit en het verbeteren van de aansluiting op het eerste jaar van de basisschool.

In Amsterdam gaan alle betrokken partijen zich er voor inzetten dat de behaalde winst uit de pilot behouden blijft. Wij willen graag een voorbeeld zijn voor andere stadsdelen en andere instellingen!

Hoe de VVE zich verder gaat ontwikkelen en met welke partijen en onder welke voorwaarden is een zaak van de politiek, de schoolbesturen en de besturen van de organisaties in het veld. Belangrijk is dat de doorgaande lijn van de voorschoolse voorziening naar de vroegschool (groep 1 en 2 van het basisonderwijs) gewaarborgd blijft. Daarnaast zijn de laagdrempeligheid, de kwaliteit en de kwantiteit van het aanbod belangrijk.

Bezoek Sharon Dijkma

Staatssecretaris Sharon Dijkma van Onderwijs heeft – in het kader van de 100-dagtoer van het nieuwe kabinet – op dinsdag 17 april 2007 een werkbezoek aan Stadsdeel De Baarsjes gebracht. Hierbij heeft zij ook een bezoek gebracht aan *Mercator* waar wij haar hebben geïnformeerd over de uitvoering van het VVE-programma KALEIDOSCOOP.

Zij is bijzonder geïnteresseerd gebleken in de mogelijkheden van VVE-programma's op kinderdagverblijven. Sharon Dijkma heeft zelfs een bezoek aan één groep gebracht om de leidsters bezig te zien met het programma van die ochtend. Zij heeft ook het OKC en een basisschool in De Baarsjes bezocht in het kader van de doorgaande leerlijn. Uit de reactie van de staatssecretaris is ons duidelijk geworden dat de leidsters van het kinderdagverblijf er prima in geslaagd zijn om de belangrijkste aspecten van KALEIDOSCOOP te presenteren. Het was een drukke dag voor het kindercentrum, maar de belangstelling was erg motiverend voor de leidsters.

BIJLAGEN

Projectaanvraag

Aanvraag voor een subsidie in het kader van de pilot Kinderopvang/VVE.

16 juni 2005

Aan de leden van de werkgroep Voorschool

Geachte leden van de werkgroep,

Al geruime tijd zijn de Stadsdelen Noord, De Baarsjes en het NIZW in gesprek om een pilot op te zetten waarbij het programma Kaleidoscoop geïmplementeerd gaat worden in de reguliere Kinderopvang. Wij hebben heel wat hobbels moeten nemen voor deze aanvraag naar u gestuurd kon worden.

Wij hebben twee kindercentra bereid gevonden om deel te nemen. Dit zijn kinderdagverblijf De Nachtegaal van de SKN en kinderdagverblijf Mercator van Partou. Op deze kinderdagverblijven zijn voldoende doelgroepkinderen aanwezig.

Met deze pilot willen wij het bereik van de VVE in onze stadsdelen vergroten en het VVENetwerk aanzienlijk uitbreiden. We willen met deze pilot de VVE kwaliteitseisen doortrekken naar de Kinderopvang. We willen onderzoeken of het mogelijk is om deze nieuwe samenwerkingsvorm om te zetten in een structurele VVE voorziening.

De stadsdelen en het NIZW dragen alle kosten en sturen samen de pilot aan, in samenwerking met de kinderdagverblijven. Voor een goede uitvoering en implementatie is een projectcoördinator nodig. De kosten van deze coördinator bedragen voor twee jaar voor twee stadsdelen € 24.000,-. De betrokken partijen hebben geen middelen beschikbaar om deze te financieren en verzoeken u om deze kosten te vergoeden.

Om u verder te informeren sturen wij mee: de inhoudelijke beschrijving van het project en drie bijlagen waarin de VVE-randvoorwaarden voor De Nachtegaal en Mercator worden beschreven en de verdere projectopzet.

De voorbereidingen zijn in een vergevorderd stadium, bij een positief antwoord van uw kant, kan de pilot starten in september 2005.

Met vriendelijke groeten,

J.W.G. Frazer

Hoofd Onderwijs, Stadsdeel De Baarsjes.

Ook namens Stadsdeel Noord en het NIZW.

Projectopzet en Projectplan

Naam project: **Pilots VVE in Kinderdagverblijven**

Projectcoördinatie: -

Datum: juni 2005

Status: projectaanvraag

1. Projectopdracht

Ontwikkelen van KALEIDOSCOOP kinderdagverblijven in het kader van het VVE beleid op stadsdeelniveau.

2. Resultaat

(wat d.m.v. de projectactiviteiten gerealiseerd wordt)

- het aantal doelgroepkinderen per dagverblijf is aan het eind van de projectperiode minimaal 50%;
- er zijn instrumenten ontwikkeld om de doorstroom van een VVE kinderdagverblijf naar VVE scholen (in de buurt) zo groot mogelijk te laten zijn;
- een KDV variant op de oudercomponent Voorschool;
- een werkbaar kindvolgsysteem en wijze van overdracht van kindgegevens naar VVE school op basis van ESIS;
- een werkbare organisatiestructuur op gebiedsniveau en stadsdeelniveau;
- een VVE training KALEIDOSCOOP voor leidsters die werken in verticale groepen;
- het onderzoeken van de mogelijkheden tot een infrastructuur m.b.t. het trainen van leidsters die instromen;
- op termijn wordt er naar gestreefd naar het opnemen van Altra als VVE vestiging in Amsterdam-Noord.

3. Werkwijze

Acties die we in ieder geval gaan ondernemen:

Het aantal doelgroepkinderen per dagverblijf is aan het eind van de projectperiode 50%.

Acties:

- ontwikkelen VVE intake kinderdagverblijven
- uitbreiding protocol Toeleiding vanuit OKC
- onderzoek naar mogelijke plaatsing kinderen met medisch sociale indicatie binnen een VVE kinderdagverblijf locatie

Er zijn instrumenten ontwikkeld om de doorstroom van een VVE kinderdagverblijf naar VVE scholen (in de buurt) zo groot mogelijk te laten zijn.

Actie:

- ontwikkelen van een systeem om ouders te informeren, te motiveren en te binden aan een doorgaand VVE programma, in samenwerking met de scholen.

Een KDV variant op de oudercomponent Voorschool.

Acties:

- programmegebonden activiteiten
- toeleiding naar taallessen
- mogelijkheid tot deelname aan opvoedingsondersteuning
- aansluiten op de organisatie van de oudercomponent VVE in het betreffende stadsdeel

Een werkbaar kindvolgsysteem en wijze van overdracht van kindgegevens.

Actie:

- In samenwerking met het NIZW zal dit ter hand worden genomen.

Een werkbare organisatiestructuur op gebiedsniveau.

Actie:

- deelname van kinderdagverblijven aan VVE overleg van het stadsdeel

Bijstellen van de VVE training KALEIDOSCOOP voor leidsters die werken in verticale groepen.

Actie:

- samenwerking met het ontwikkelteam KALEIDOSCOOP van het NIZW
- één van de twee kinderdagverblijven beschikt over eigen trainers, de hoofden en stafmedewerkers doen mee aan de trainingen. Uitgaande van het speciale trainingsmodel voor kinderdagverblijven moet het mogelijk zijn om een werkwijze te bedenken waarmee leidsters snel en relatief goedkoop kunnen instromen in de dagverblijven. Uiteraard blijven de geldende certificeringseisen gelijk.
- contact opnemen met Altra voor overleg in samenwerking met DMO

4. Tijd

- doorlooptijd
- urenbelasting
- deadlines

Doorlooptijd 2 jaar

Urenbelasting:

Incidentele uren:

1. Projectcoördinatie:

4 uur per week voor 2 stadsdelen over een periode van 2 jaar = 160 uren per jaar,
320 uur totaal voor 2 stadsdelen over een periode van 2 jaar.

2. Vervangingsuren voor leidsters tijdens de training:

per leidster 21 dagdelen van 4 uur is 84 uur totaal

3. Ontwikkeluren 120 uur NIZW in 2005:

in 2006 NIZW 100 ontwikkeluren (onder voorbehoud goedkeuring van VWS).

5a. Begroting

Ombouw kinderdagverblijf:

Incidenteel:

Kosten voor training:

Vervangingsuren leidsters:

Aanpassing inrichting/materiaal

Deze kosten worden door de deelnemende Stadsdelen Noord en De Baarsjes gefinancierd.

Structureel per jaar per kinderdagverblijf:

- extra uren voor leidsters
- extra uren hoofd
- activiteitskosten
- programmakosten
- overhead 5%

Deze kosten worden door de deelnemende Stadsdelen Noord en De Baarsjes gefinancierd.

Overige projectkosten:

Projectcoördinatie:

320 x € 75,- = € 24.000,-

Deze kosten worden aangevraagd bij DMO.

Ontwikkeluren:

120 uur in 2005 (NIZW)

100 uur in 2006, na goedkeuring VWS (NIZW)

6. Kwaliteit

- kennis/vaardigheden
- projectteam
- inhoudelijke kwaliteit

NIZW-Jeugd beschikt over expertise over de invoering van KALEIDOSCOOP in KDV met name in horizontale groepen. De stafmedewerkers van SKN en Partou beschikken over de nodige expertise m.b.t. het werken in verticale groepen. Als projectcoördinator zal iemand worden aangesteld, met kennis van zowel KALEIDOSCOOP, als de Voorscholen in Noord en De Baarsjes. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid dat kwaliteitseisen worden gehaald. Jaarlijks wordt een tussenrapportage geschreven en aan het einde van de periode een eindverslag. NIZW is verantwoordelijk voor methodiekbeschrijving aan het eind van het project.

7. Informatie/communicatie

- interne
- externe

Nog nader uit te werken

8. Organisatie

- organogram intern
- organogram extern

Er wordt er een projectgroep samengesteld met de trainer/ontwikkelaar van het NIZW, de stafmedewerkers van de instellingen waar het kinderdagverblijf toe behoort, iemand van de stadsdelen en de projectcoördinator.

Samenwerkingsovereenkomst tussen projectpartijen

SAMENWERKINGSOVEREENKOMST

Ondergetekenden:

- Stadsdeel Noord van de Gemeente Amsterdam, hierna te noemen 'Stadsdeel Noord', in deze vertegenwoordigd door de portefeuillehouder de heer R. H. Hoogland; Stadsdeel De Baarsjes van de gemeente Amsterdam, hierna te noemen 'Stadsdeel De Baarsjes', in deze vertegenwoordigd door de portefeuillehouder mevrouw M. Smeels;
- De stichting Kinderopvang Noord-Holland te Amsterdam, hierna te noemen 'SKN', in deze vertegenwoordigd door de heer G. Alewijnse;
- Partou BV te Amsterdam, hierna te noemen 'Partou', in deze vertegenwoordigd door mevrouw B. v.d. Grift, en
- De Stichting Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn te Utrecht, verder te noemen 'het NIZW', in deze vertegenwoordigd door mevrouw C. Gelauff-Hanzon,

overwegende:

- dat partijen het belangrijk achten dat er in de Stadsdelen Noord en De Baarsjes van Amsterdam nog meer aandacht wordt besteed aan de voor- en vroegschoolse educatie;
- dat partijen dat ondermeer wensen te bereiken door de introductie van de methodiek KALEIDOSCOOP in kinderdagverblijven,

verklaren een samenwerkingsovereenkomst te zijn aangegaan onder de navolgende voorwaarden en bedingen:

Artikel 1

1. Partijen dragen gezamenlijk zorg voor de realisatie van het project 'Pilots VVE in Kinderdagverblijven' verder te noemen 'het project' overeenkomstig het aan deze overeenkomst gehechte projectplan d.d. 19 september 2005 (bijlage 1).
2. Partijen verplichten zich elkaar in de gelegenheid te stellen kennis te nemen van alle gegevens en bescheiden waarover men beschikt en die voor de uitvoering van het project van belang kunnen zijn.
3. Partijen zullen de projectuitvoerders voorts in de gelegenheid stellen te overleggen met al hun medewerkers die inlichtingen kunnen verstrekken die voor de uitvoering van het project van belang kunnen zijn.

Artikel 2

Partijen 1 en 2, verder te noemen 'de Stadsdelen', verplichten zich de voor- en vroegschoolse educatie in het betreffende stadsdeel te stimuleren door onder meer zitting te nemen in de in artikel 5 genoemde Stuurgroep en door financiële middelen beschikbaar te stellen voor het trainen van personeel van partijen 3 en 4, de organisaties voor kinderopvang.

Artikel 3

De partijen 3 en 4, verder te noemen 'de organisaties voor kinderopvang', verplichten zich hun aanbod van voor- en vroegschoolse educatie te vergroten en te verdiepen door medewerkers in de gelegenheid te stellen deel te nemen aan de training 'KALEIDOSCOOP in

kinderdagverblijven' en deze medewerkers vervolgens in de gelegenheid te stellen het aldus geleerde binnen hun dienstverband met de instelling in de praktijk te brengen. Zij verplichten zich elk voorts deel te nemen aan de in artikel 5 genoemde Stuurgroep.

Artikel 4

Het NIZW verplicht zich onder nader met de Stadsdelen overeen te komen condities de standaardmethodiek 'KALDEISCOOP' aan te passen tot een methodiek 'Kaldoscoop in kinderdagverblijven', die geschikt is voor het realiseren van het in artikel 1 genoemde projectplan en vervolgens medewerkers van de organisaties voor kinderopvang te trainen in het gebruik van de aangepaste methodiek.

Artikel 5

Er is een Stuurgroep met de opdracht het ontwikkelen van KALEIDOSCOOP kinderdagverblijven in het kader van VVE beleid op stadsdeelniveau, welke opdracht nader is uitgewerkt in het in artikel 1 genoemde projectplan.

Artikel 6

Partijen verplichten zich als partijen bij deze samenwerkingsovereenkomst zoveel mogelijk gezamenlijk in de publiciteit te treden. Binnen de Stuurgroep vindt afstemming plaats van de afzonderlijke publicitaire activiteiten van partijen. Partijen verplichten zich bij afzonderlijke publicitaire activiteiten steeds uitdrukkelijk melding te maken van deze samenwerkings-overeenkomst en van de partijen die er aan deelnemen.

Aldus overeengekomen en in vijfvoud opgemaakt te Utrecht en ondertekend te Amsterdam, 9 februari 2006.

1. de heer R. H. Hoogland

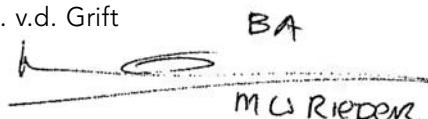
2. mevrouw M. Smeels

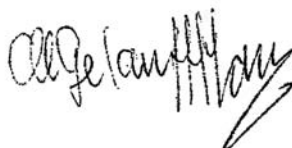
3. de heer G. Alewijnse

4. mevrouw B. v.d. Grift

5. mevrouw C. Gelauff-Hanzon

Amsterdam, september 2007

Aan de inhoud van deze rapportage kunnen geen rechten worden ontleend.
De betrokkenen kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele druk(fouten)
en/of onvolledigheden.

Gemeente Amsterdam
Stadsdeel De Baarsjes

Gemeente Amsterdam
Stadsdeel Amsterdam-Noord

Nederlands
Jeugd
instituut

Stichting

Kinderopvang Noord-Holland